

עריכה ופירושי המילים: אלי פררה.

בְּיוֹם סִתּוֹ / חיים נחמן ביאליק

בְּיוֹם סִתּוֹ בְּקֶרֶן חֲשֵׁכָה נוֹגָה מְצֵאתִיהָ,
וּלְבוּשֵׁת אֱלֻמְנוֹת אֵלַי בְּמִרְאֵה הַתְּוֹדָעָה,
וּבְחֻמְלָה רַבָּה שָׁמָּה בִּי עֵינֶיהָ, וּבְדוּמְיָה
עַל-רֵאשֵׁי יָדָה הַמִּתְרַפֶּקֶה חֶרֶשׁ הַזְּדַעְזָעָה –

”יתומי” – לחשה לי – ”יתומי! נשפח בעלטה,
כצמח רך בקר, בדמי יגונך תתיגע;
אך דע-לך, כי דמעה כלואה תיקד עד-שאול מטה, (תיקד – מלשון מוקד; אש; מדורה)
ובכי מתאפק עד-שמים עולה ובקע.

כסתו מענון בלי נגהות, דלוחים ועכורים,
בלי-צחוק, בלי-גיל, ימי ילדותך השממים תמו;
וכחרף משפים אל-אשנבך נשקפו הנעורים,
ופניהם הנזעמים מן-הרחוב לך רעמו. (נגהות – ביחיד: נגה; אור זוהר)
(אשנבך – אשנב: חלון; צוהר זעיר)
(רעמו – זעפו; כעסו; הקניטו)

וכיום-חל אחד ארץ חיי תפל לך נבאו,
וחלום רע אחד ארג העפביש בלבבך;
דראון, דלות, רפש עולם, צרות לא-נשמעו,
ויחזו לך מחשפי עולם תלואים על-שמיד – (תפל – מלשון תפלה: חיים חסרי-טעם; ריקנות)
(דראון – חרפה; תועבה; גנאי)
(תלואים – כפשוטו: תלויים; נתונים באוויר)

מה רחם ארחמך, ילד אמלל! – ובדממה
שני רסיסי דמעה רתחים קדחי-אש על-פי נפלו.
לא בכיתה, לא הרימה קול – כרחל נאלמה
נצבה, כמו עלי המון רחמיה התגלגלו.

ומבט קדר, פלו אומר אלמן, מרירות, שכל,
וחסדי אם חמלת שלחה, ובלבבי נגע – (אלמן – כפשוטו: מלשון אלמנות; שכול)
(חמלת – מלשון חמלה; מרחמת)
ולעולמי-עד לא-אשפח את-מבטה, ובפל
פניה העצובים אראה, לא ירפוני רגע.

בערב היום – בעד החור

אל-מרתף אפלתי –

עם-קו האור האחרון תט, (תט – פנה; סר: "ותט האתון מן הדרך" במדבר כ"ב 23)
תתגנב אל-פנתי.

(**יִרְכָּתִים** – החלק האחורי; בקצה)

בִּירְכָתִים תֵּשֵׁב אֶט,

בְּדָמָה תֵּאָנַח

וּלְנִגְדֵי חָרֶשׁ חָרֶשׁ תִּבְדֹּ,

כָּל-קָרְבֵי תִרְתַּח.

וּבְלֵיל יָרַח, עֵת עַל-שְׁחֹר

קָרְקָעֵי אֹר זָרוּע –

אִז בָּאָה הִיא כְּחֹלֹם, כִּצֵּל,

וּלְנִגְדֵי אֶט תִּנְוֵעַ.

וְעַל-פְּנֵי מִסְכַּת חֲלֵמוֹת לַיִל

נִדְדַת וְעִבְרַת;

וּבְלֵב רַע אֵיקֶץ אֶל יוֹם רַע

וּבְהַגוֹת נִעְפְּרַת.

(**בְּהַגוֹת** – חשיבה; מחשבות)

(**הַמְדוּה** – מלשון דְּוִי: חולי; כאב)

וְכָל-הַמְדוּה, כָּל-הַכָּאֵב,

הַצְּרוּרִים בְּנִשְׁמַתִּי,

יִקְיִצוּ עָמִי, וּמִלֵּב

יִשְׁתַּפְּכוּ בְּדַמְעָתִי.

ת"ס.